

Klimes-Szmik Andor
1910—1985

KLIMES-SZMIK ANDOR, a mezőgazdasági tudományok doktora, az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója, a magyar talajfizika nemzetközi hírnévű tudósa 1985. július 27-én elhunyt.

1910. július 20-án született Budapesten. Korán elvesztve szüleit, nagybátyja nevelte Óbecsén. 1928-ban Szabadkán érettségizett, 1932-ben Zágrábban szerzett gyógyszerészi diplomát. Ezután a Budapesti Tudományegyetem Kémia-Kísérleti fizika szakán tanult, s párhuzamosan az Egyetem Agrokémiai Tanszékén dolgozott, amelyet akkor DOBY GÉZA neve fémjelzett. A gazdasági világválság anyagi megpróbáltatásai 1934—1942-ig visszakényszerítették Óbecsére gyógyszerésznek. 1942-ben ismét a Tudományegyetemre kerül, ahol a Természettudományi Kar Kolloidkémiai és Kémiai Technológiai Tanszékén írta meg doktori értekezését a heterogén katalízis reakciókinetikája témakörben BUZÁGH ALADÁR professzornál, és szerzett doktori címet 1944-ben.

A katonai szolgálat, majd hadifogságból való hazatérés után 1947-től 1949-ig a Tudor Akkumulátor és Szárazelemgyár kémiai analitikai laboratóriumának vezetője volt.

1949-ben alapító tagja volt az akkor megszervezett Agrokémiai Intézetnek, ahol nyugdíjazásáig, sőt, a szó legszorosabb értelmében, haláláig dolgozott. 1949-től 1959-ig az Intézet többször átszervezett Talajtani, majd Talajfizikai Osztályának vezetője, 1959-től tudományos főmunkatársa, majd tudományos tanácsadója volt.

KLIMES-SZMIK ANDOR elsősorban a talajfizika terén alkotott maradandót. Nagyra értékelve az elődök (ENDRÉDY, MADOS, KREYBIG) ezirányú tevékenységét rendszerbe foglalta a talaj szerkezetére, duzzadására-zsugorodására, nedvességforgalmának jellemzésére vonatkozó kutatási eredményeit. Számos ma is használt módszert dolgozott ki e tulajdonságok meghatározására. A térfogattömeg függvényében jellemezte talajaink természetes egyensúlyi nedvesség-állapotait. A minimális vízkapacitás (VK_{\min}) fogalmán kívül bevezette a kapilláris vízkapacitás

(VK_{kap}) fogalmát és rendszeresítette meghatározását is. Kategória-rendszert dolgozott ki a talaj pórusterének addiginál részletesebb, pontosabb, differenciáltabb jellemzésére. Sokoldalúan foglalkozott a különböző emberi beavatkozások (talajművelés, talajjavítás, öntözés) talajfizikai, talaj-vízgazdálkodási hatásaival, azok következményeivel (talajszerkezet leromlása, erózió) és mesterséges befolyásolási lehetőségeivel (talaj-kondicionálás).

1958-ban hazánkat képviselte a II. Talajfizikai Konferencián (Leningrád), és az itt hozott együttműködési határozatnak megfelelően négy hónapot dolgozott az NDK Mezőgazdasági Tudományos Akadémiájának Münchebergi Földművelési és Növénytermesztési Kutató Intézetében. Tevékenységének eredményességét több közlemény bizonyítja. A közép-európai talajfizikai iskola egyik vezető egyénisége volt. Részt vett a közép- és kelet-európai országok talajfizikai módszerkönyvének összeállításában. DI GLÉRIA JÁNOSSEL ÉS DVORACEK MIKLÓSSAL közösen megírt „Talajfizika és kolloidika” című könyve (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1957) pedig nemcsak Magyarországon, hanem — mivel német nyelven is megjelent (Akadémiai Kiadó — VEB G. Fischer Verlag, Budapest—Jena) — egész Közép-Európában mindmáig a szakterület alapvető kézikönyve.

Eredményes tudományos tevékenységét 15 könyvrészlet (ebből három idegen nyelven), 60 tudományos közlemény (23 idegen nyelven), közel 100 hazai és nemzetközi rendezvényen, egyetemen megtartott tudományos előadás jelzi. Tagja volt számos tudományos testületnek, szakbizottságnak. Hosszú évekig volt elnöke a Magyar Agrártudományi Egyesület Talajtani Társaság Talajfizikai Szakosztályának. Élete végéig tagja volt a Társaság vezetőségének és a Nemzetközi Talajtani Társaságnak.

Kezdetől szerkesztő bizottsági tagja volt az Agrokémia és Talajtanak. Mint rendszeres szerző; precíz, kritikus lektor; és mint remek szakfordító egyaránt sokat köszönhet neki a folyóirat. Itt is pótolhatatlan úrt hagyott maga után.

Eredményes szakasza volt életének az a közel egy évtizedes munka, amelyet Kubában végzett két periódusban. Megszervezte az INRA Központi Talajtani Laboratóriumát, ahol az azt követő években sok magyar talajtani szakember dolgozott. Összeállított egy — Kubában ma is általánosan használt — talajtani módszerkönyvet; megírta a „Kuba talajai” című könyvet, s szerkesztette a Kubában tevékenykedő magyar talajtani szakemberek munkásságát összefoglaló gyűjteményes kötetet. E munkán dolgozva ragadta el a váratlan halál. Jelentős volt kubai szakemberképző tevékenysége is (tanfolyamok, egyetemi előadások, tudományos irányítás).

Magasszintű spanyol, német, angol és szerb-horvát tudásán kívül (vagy azokra alapozva) szinte minden európai nyelven megértette magát. Rengeteget olvasott, s remek memóriája és az aprólékossággal összeállított jegyzetei szinte naprakészen rögzítették az általa művelt (sőt az ahhoz kapcsolódó) szakterület helyzetét, eredményeit, problémáit.

Tudományos tevékenységének elismeréseképpen 1952-ben a Magyar Tudományos Akadémia a mezőgazdasági tudományok kandidátusa címet ítélte neki. 1981-ben „Kuba talajainak fizikai sajátosságai” című értekezése alapján a mezőgazdasági tudományok doktora címet szerzett. Eredményes hazai tevékenységét 1976-ban „A mezőgazdaság kiváló dolgozója” kitüntetéssel, nyugdíjba vonulása alkalmával (1982) a Munka Érdemrend ezüst fokozatával, sikeres kubai munkásságát jubileumi éremmel és díszoklevéllel (1973) ismerték el.

Példamutatásával hatott környezetére, tanítványaira, munkatársaira, kollégáira. Soha nem vesztette el türelmét, bizalmát, hitét. Bámulatos ereje volt a szinte semmiből történő újrakezdésekre az életben, a tudományban, munkatársai nevelésében. Példamutató volt türelme, önfegyelme, kiegyensúlyozottsága, higgadtsága, szívóssága, bölcs körültekintése, megfontoltsága, kritikus igényessége, emberek iránti bizalma és őszinte segítőkészsége. Ezért hagyott pótolhatatlan veszteséget halála.

Hiányozni fog mint tudós, mint kolléga, barát, oktató, mint kritikus, és mint szerkesztő bizottsági tag. Munkatársai, tanítványai, barátai, megőrizzük emlékét, s igyekezzünk az ő tiszta szellemében munkálkodni, alkotni, szellemi hagyatékát megőrizni, alapul venni és továbbfejleszteni.

VÁRALLYAY GYÖRGY